

**YABANCILARA TÜRKÇE ÖĞRETİMİ KİTAPLARINDAKİ DİNLEME
METİNLERİNİN ÖRTÜLÜ ANLAM AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ
(İSTANBUL B1-B2 SEVİYESİ DERS KİTABI)¹**

Esra Nur TİRYAKİ

Mustafa Kemal Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler
Eğitimi Bölümü, Türkçe Eğitimi ABD, etiryaki@mku.edu.tr

Nuray KAYATÜRK

Mustafa Kemal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türkçe Eğitimi ABD,
nuraykayaturk@hotmail.com

Makale Geliş Tarihi: 30.07.2017 Makale Kabul Tarihi: 27.09.2017

Özet

Bu çalışmanın amacı, yabancılara Türkçe öğretiminde kullanılan ders kitaplarındaki dinleme metinlerinde yer alan örtülü anlamların incelenmesidir. Çalışma, İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı B1 ve B2 düzeyleri ile sınırlandırılmıştır. Buna göre B1 ve B2’de 18’er metin olmak üzere toplamda 36 metin incelenmiştir. Araştırmada, doküman incelemesi yöntemi kullanılmıştır. Bu amaçla B1 ve B2 ders kitaplarında yer alan metinler incelenerek örtülü anlam unsurları açısından analiz edilmiştir. Metinlerin örtülü anlam unsurları bakımından analizinde araştırmacı tarafından geliştirilen değerlendirme formu kullanılmıştır. Elde edilen verilerden yola çıkılarak frekans ve yüzde değerleri hesaplanmıştır. Buna göre; cümle ve cümle bazında incelenen örtülü anlama bakınca en fazla cümle ve örtülü anlam unsuru B2 kitabındadır. B1 seviyesindeki dinleme metinlerini örtülü anlam unsurlarının kullanım sıklığına göre incelediğimizde ise en fazla “Sezdirim” en az “Derin Yapı-Yüzey Yapı Ayrımı Gösteren Cümle” unsuru kullanılmıştır. Metin sayılarına göre değerlendirme yapıldığında ise en fazla “aktarma ve sezdirim” en az kullanılan unsur ise “duygu değeri/ çağrışım”dır.

B2 seviyesindeki dinleme metinleri içinde en fazla örtülü anlam unsuru olarak “sezdirim” en az “önvarsayım” kullanıldığı tespit edilirken “derin yapı-yüzey yapı ayrımı gösteren cümle” unsuru ise bulunamamıştır. Metin sayısına göre örtülü anlama bakıldığında en fazla “aktarma” ve “sezdirim” unsuru; en az “duygu değeri/ çağrışım” unsuru kullanılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Yabancılara Türkçe öğretimi, metin, dinleme metinleri örtülü anlam.

---

¹ 17-19 Mayıs 2017 tarihinde düzenlenen 1.Uluslararası Yabancı Dil Olarak Türkçenin Öğretimi Bilgi Şöleninde sözlü olarak sunulan bildiriden genişletilerek makale yapılmıştır.

Yabancılara Türkçe Öğretimi Kitaplarındaki Dinleme Metinlerinin Örtülü Anlam Açısından Değerlendirilmesi

**EVALUATION OF LISTENING TEXTS IN COURSEBOOKS OF TEACHING
TURKISH AS A FOREIGN LANGUAGE IN TERMS OF IMPLICIT MEANING (ISTANBUL
B1-B2 LEVEL COURSE)**

Abstract

The aim of this study is to examine the implicit meanings in the listening texts in the textbooks used in teaching Turkish to foreigners. The study is limited to Levels B1 and B-2 of the Istanbul Turkish Language Course for Foreigners. According to this, in B1 and B2 18 texts total 36 texts were examined. Research is in the descriptive scanning model. In the research, the method of document review was used. For this purpose, texts in B1 and B2 textbooks were analyzed and analyzed in terms of implicit meaning elements. The evaluation form developed by the researcher was used in the analysis of the texts in terms of implicit meaning elements. Frequency and percentage values were calculated from the data obtained. According to this; When we examine the listening texts according to the frequency of usage of implicit meaning elements, at most "implication" at least the "Deep Structure-Surface Structure Separating Sentence" element is used. When evaluating according to the number of texts, "transference and intuition" is the most used item and "emotion value / association" is the least used item. In the listening texts at level B2, it was found that "implication" was a least used as "hypothesis" as the most obscured meaning element, but "deep structure-surface structure distinguishing sentence" element was not found. According to the number of texts, most of the "transfer" and "intuition" elements are based on implicit meaning; At least the "feeling / connotation" element was used.

Key Words: Teaching Turkish to Foreign, text, listening texts implicit meaning.

Giriş

İnsanların en temel ihtiyaçlarından birisi iletişim kurabilmektir. Bir iletişim becerisi olan dinleme; iletişim kurmada, sürdürmede anlamada ve anlatmada etkin rol oynamaktadır. Dinleme, kişinin çevredeki sesleri işitme organıyla alıp zihinsel süzgeçten geçirerek anlamlandırmasıdır. Dil becerilerinden biri olan dinleme, bu özelliği ile anlama kategorisinde yer almaktadır. Anlamlandırılmayan bilgi, zihinde temel bir dayanak bulamadığı için zamanla kaybolacaktır. Bu yüzden öğrenmek, sosyal ilişkiler kurabilmek, problemlere çözüm üretmek, izleneni, gözlenen şeyleri anlamak için öncelikle onları anlamlandırmak gerekmektedir. Dinlemenin dil becerileri içinde en zor olduğu kabul edilir ve dinleme çalışmaları öğrencileri ürküterek strese sokar. Ancak, dinleme dilin daha kolay öğrenilmesini, sözcüğün işitilmesiyle daha doğru sesletilmesi, dilbilgisi öğelerinin ve sözcüklerin işlevlerinin gerçek bağlamda çözülmesini sağlar (Grant, 1991 aktaran Dilidüzgün 2013). Öğrencinin söyleneni anlamlandırması özellikle hedef dili yeni öğrenmeye başladıysa oldukça zordur (Richard, 1983'ten aktaran Melanlıoğlu,2015).

Tüm'e (2016:125) göre" *Öğrenmenin ilk aşamalarında, öğrencinin yabancı dil öğrenirken hedef dile maruz kaldığı ilk beceriler okuma ve dinleme olan alımlamalı becerilerdir. Dinleme öğrencinin duyduğu kelimeleri tanıması ve kelimelerin telaffuz özelliklerini doğru algılayabilmesi için önemlidir. Algılamadan sonra da öğrencinin hedef dilde dinlediği bir iletiyi doğru olarak anlaması ve mesajı iletebilmesi beklenir*".

Esra Nur TIRYAKI, Nuray KAYATÜRK

Yabancı dil öğreniminde de dinleme becerisinin ve dinlediğini anlama becerilerinin öğrencilere kazandırılması gerekir.

Metin, sözcükten, cümleden ve paragraftan oluşan sistemli bir yapıdır. Dil kurallarının öğretiminde metinlerin dinleyerek anlaşılması ve sorulara cevap verilmesi bu süreci kolaylaştırmaktadır. Günay (2003:105)'a göre; *“Bir yazınsal metin hiçbir zaman tek anlamlı değildir. Metnin anlamı farklı durumlarda farklı biçimlerde ortaya çıkabilmektedir. İçinde barındırdığı her türlü zengin yapısı ile çok değişik yorumlara elverişli bir yapıdır. Bu nedenle metnin çok anlamlılığından bahsedilir”*. Dinleme metinleri, bu becerinin edinilmesinde köprü görevi görmektedir. Ders kitaplarında yer alan dinleme metinlerinde anlam faktörü göz önünde bulundurulmalıdır. Bu noktaya dayanarak çalışmanın amacı, yabancılarla Türkçe öğretiminde kullanılan ders kitaplarındaki dinleme metinlerinde yer alan örtülü anlamların incelenmesidir.

Yabancılarla Türkçe öğretirken önemli olan yalnızca kelimeler değildir. Kelimelerin bütün içinde taşıdığı anlamı da öğretebilmektir. Dinleme yaparken öğrenci önceleri yeni öğrendiği kelimeleri tekrar etme durumundayken daha sonra kelimenin bağlam içindeki anlamının farklılaştığını da sezecektir. Kelimelerin tek tek anlamını bilmek bu yapıyı kavramada yetersiz kalır. Bu yapının kazandırılması ve kavratılması için birçok aşama bulunmaktadır. Bu aşamalardan biri de anlam çözümlemesidir. Anlam çözümleme de mecaz anlam, yan anlam vb. sınıflamalar bulunmaktadır. Örneğin; *“Babam bugün başını dinledi”* cümlesini ele alırsak kelimelerin tek başına bütünün taşıdığı anlamı taşımadığını görürüz. Bunlardan biri olan, örtülü anlam *“bir sözcenin içerdiği açık anlam ile bu açık anlam üzerinden erişilebilecek öncül(ler) aracılığıyla sezdirilen türdür. Örtülü anlam sezdirilmeler aracılığıyla iletilir ve çıkarımlar yoluyla sezdirilir”* (Kocaman vd, 2011: 206). Oysaki *başını dinlemek* bir deyimdir ve örtülü bir anlama sahiptir. Türkçe de örtülü anlam, kelimenin bütün içinde değerlendirilmesini gerekli kılar. Bu çalışmada örtülü anlamı oluşturan dokuz kavram Onan ve Tiryaki (2012) sınıflandırmasından yararlanarak şu şekilde sıralanmıştır: mecazlar, bağdaştırmalar, metafor, duygu değeri / çağrışımlar, aktarmalar, derin yapı yüzey yapı ayrımı gösteren cümleler, önvarsayım, sezdirimler, deyimler ve atasözleri. Anlam, metinde hazır olarak bulunmaz, okuyucunun metnin anlamına ulaşması için çaba göstermesi gerekir. Böylece okur metni yorumlayıp, çıkarımları doğrultusunda yeniden kurar (Genç, 2004:306).

İnsan zihni başkaları tarafından söylenen tümceleri çözümleyen, algılamasını sağlayan, bir anlam çözme yeteneğine sahiptir. Yabancı bir dili çok iyi bilen bir kimse o dilin tümcelerinde eksiklikler olsa da onları tamamlayarak bu tümceleri algılayabilir. Örneğin; Sevdim, vermiyorlar. Bir taksinin penceresine yapıştırılmış bantta yazan bu yazıyı zihin; deneyimler, dünya bilgisi, eğitim birikimleri sayesinde eksik de olsa tamamlayabilir. Taksinin şoförü genç bir erkek olduğuna göre, sevilen bir kızdır; *vermek* eylemi, bir kızın sevilmiş olması nedeniyle ve kız Türk gelenekleri uyarınca, ailesinin rızasıyla evlenmesi gerektiği konusundadır. Şoför sevdiği kızı alamamanın verdiği acıyı paylaşmaktadır. Türkçeyi çok iyi bilen bir yabancıların Türk kültürü üzerine

*Yabancılara Türkçe Öğretimi Kitaplarındaki Dinleme Metinlerinin Örtülü Anlam
Açısından Değerlendirilmesi*

yeterli bilgisi yoksa yani dil bilgisi, dünya bilgisi ve birikimleriyle bütünleşmemişse bu bildiriye yeterli biçimde algılaması zordur (Aksan, 2006: 142-143). İşte her dil kendine özgü kültürü yansıtır. Dil öğrenmek bir bakıma o dilin kültürünü öğrenmeyi, toplumun söylencelerini anlamayı da içinde barındırır. Türkçe çok anlamlılık bakımından zengin bir dildir. Anlamlar bazen açık şekilde ifade edilirken bazen örtülü şekilde ifade edilir.

Yöntem

Bu araştırmada, İstanbul Yabancılara Türkçe Öğretimi B1-B2 kitaplarındaki dinleme metinlerde yer alan örtülü anlam unsurların tespit edilmesi ve analizinin yapılması amacıyla nitel araştırmaya göre tasarlanan bu çalışmada doküman incelemesi yöntemi kullanılmıştır. Doküman incelemesi, bir araştırma problemi hakkında belirli zaman dilimi içerisinde üretilen dokümanlar ya da ilgili konuda birden fazla kaynak tarafından ve değişik aralıklarla üretilmiş dokümanların geniş bir zaman dilimine dayalı analizini olanaklı kılmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2002:140-143).

Çalışma Grubu

Çalışma grubunu, İstanbul Yabancılar İçin Türkçe B1 ve B2 seviyesindeki ders kitaplarının dinleme metinleri oluşturmaktadır. Metinlere ait bilgiler aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 1: Çalışma Grubu

Kitabın Adı	Metin (f)	Cümle (f)	Örtülü Anlam(f)
İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı B1	18	466	759
İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı B2	18	568	857
Toplam	36	1034	1616

Verilerin Toplanması ve Çözümlemesi

Araştırmanın verileri, İstanbul Yabancılar İçin Türkçe B1 ve B2 seviyesindeki ders kitaplarının dinleme metinleri kullanılarak toplanmıştır. Onan ve Tiryaki (2012) sınıflandırmasından yararlanarak (mecazlar, bağdaştırmalar, metafor, duygu değeri / çağrışımlar, aktarmalar, derin yapı yüze yapı ayrımı gösteren cümleler, önvarsayım, sezdirimler, deyimler ve atasözleri) oluşturulan değerlendirme formuyla toplanmıştır. Araştırmada elde edilen veriler, betimsel istatistik teknikleriyle (frekans (f) ve yüzde (%)) tablolaştırılmıştır.

Bulgular

Çalışmanın bu bölümünde Yabancılara Türkçe Eğitimi Dersi kitaplarından İstanbul Serisi B1 ve B2 seviyesinde yer alan dinleme metinlerdeki cümle sayıları,

Esra Nur TIRYAKI, Nuray KAYATÜRK

metinlerde yer alan örtülü anlam unsurları ayrıntılı olarak tablolaştırılarak frekans ve yüzdeleri hesaplanıp değerlendirilmiştir.

Tablo2: B1 Ders Kitabındaki Dinleme Metinlerinin Cümle ve Örtülü Anlam Frekans ve Yüzdeleri

N o	Metin	Cümle(f)	%	Örtülü (f)	%
1	Taşınma Telaşı	17	3,65	38	5,01
2	Acil Numaralar	44	9,44	41	5,40
3	Türkler Nasıl İnsanlar?	27	5,79	47	6,19
4	İş Koşulları	23	4,94	40	5,27
5	Senden bir Şey Olmaz	19	4,08	47	6,19
6	İşten Çok Sıkıldım	26	5,58	28	3,69
7	Sağlık İçin Egzersiz	27	5,79	11	1,45
8	Dünyanın En Yaşlı İnsanı	11	2,36	22	2,90
9	Şifalı Bitkiler	25	5,36	45	5,93
10	Fin Eğitim Sistemi	26	5,58	48	6,32
11	Eğitim Haberleri	26	5,58	45	5,93
12	Okumanın Yaşı Yok	41	8,80	47	6,19
13	Keşke	36	7,73	32	4,22
14	Şans mı Şanssızlık mı?	26	5,58	40	5,27
15	Batıl İnançlar	20	4,29	46	6,06
16	Türkiye'deki Arkadaşlarım	20	4,29	47	6,19
17	Anneanne ve Dedem	25	5,36	92	12,12
18	Komşularımız	27	5,79	43	5,67
	Toplam	466	100	759	100

Tablo 2'ye göre; İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı B1'in dinleme metinlerine baktığımızda cümle sayısı en fazla olan metin "Acil Numaralar "(9.44) iken cümle sayısı en az olan metin " Dünyanın En yaşlı İnsanı"(% 2,36)'dır. Örtülü anlam unsurlarına baktığımızda ise Örtülü anlam unsuru en fazla " Anneannem Ve Dedem" (12.12)başlıklı metinken, örtülü anlam unsurlarının en az olduğu metin " Sağlık İçin Egzersiz" (1.45)' başlıklı metindir.

Yabancılara Türkçe Öğretimi Kitaplarındaki Dinleme Metinlerinin Örtülü Anlam Açısından Değerlendirilmesi

Tablo 3: B2 Ders Kitabındaki Dinleme Metinlerinin Cümle ve Örtülü Anlam Frekans Yüzdeleri

No	Metin	Cümle (f)	%	Örtülü (f)	%
1	Alman Çift Türkiye'ye Bağlandı	20	3,52	48	5,60
2	Konya'da Uzay turizmi Heyecanı	26	4,58	58	6,77
3	Geldim, Gördüm, Sevdim	78	1373	90	10,50
4	İlk Teknolojik Alet	67	11,80	74	8,63
5	Yaşlılık Ve Teknoloji	42	7,39	75	8,75
6	Bir Konu Yedi Soru	50	8,80	68	7,93
7	Duygular	14	2,46	26	3,03
8	Anlatamıyorum	9	1,58	17	1,98
9	Klasik Türk Müziği	13	2,29	22	2,57
10	Moda Rüzgârı	22	3,87	58	6,77
11	En Pahalı Alışkanlık: Alışveriş Bağımlılığı	21	3,70	52	6,07
12	Giyim Tarzım	25	4,40	19	2,22
13	Mısır Piramitlerinin Sırrı	35	6,16	43	5,02
14	Kırık, Gizli ve Derin Bir Aşk Hikâyesi	24	4,23	48	5,60
15	Çocuk Müzesi	2	2,11	1	3,62
16	Hacivat ve Karagöz	46	8,10	40	4,67
17	Seyyar Satıcı	25	4,40	45	5,25
18	Pratik Çözümler	39	6,87	43	5,02
Toplam		568	100	857	100

Esra Nur TIRYAKI, Nuray KAYATÜRK

Tablo 3'e göre; *İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı B2'nin* dinleme metinlerine baktığımızda cümle sayısı en fazla olan metin "Geldim, Gördüm, Sevdim" (13.73) başlıklı metinken, cümle sayısı en az olan metin "Anlatamıyorum" (% 1.58) başlıklı metindir. Örtülü anlam unsurlarına baktığımızda ise örtülü anlam unsuru en fazla metin "Geldim, Gördüm, Sevdim" (13.73) başlıklı metindir. Örtülü anlam unsurlarının en az olduğu metin ise "Anlatamıyorum" (1.98)' başlıklı metindir.

Tablo 4: B1 Ders Kitabındaki Dinleme Metinlerine Göre Örtülü Anlam Unsurları Frekans ve Yüzdeleri

Örtülü Anlam Unsurları	f	%	Metin isimleri	f	%
Aktarma	176	23,19	<i>Taşınma Telaşı(9),</i>	18	16,22
			<i>Acil Numaralar(11),</i>		
			<i>Türkler Nasıl İnsanlar?(14),</i>		
			<i>İş Koşulları(9),</i>		
			<i>Senden bir Şey Olmaz(11),</i>		
			<i>İşten Çok Sıkıldım(4),</i>		
			<i>Sağlık İçin Egzersiz(4),</i>		
			<i>Dünyanın En Yaşlı İnsanı(3),</i>		
			<i>Şifalı Bitkiler(10),</i>		
			<i>Fin Eğitim Sistemi(16),</i>		
			<i>Eğitim Haberleri(9),</i>		
			<i>Okumanın Yaşı Yok(6),</i>		
			<i>Keşke(9),</i>		
			<i>Şans mı Şanssızlık mı?(7),</i>		
<i>Batıl İnançlar(12),</i>					
<i>Türkiye'deki Arkadaşlarım(13),</i>					
<i>Anneannem ve dedem(22),</i>					
<i>Komşularımız(7)</i>					
Bağdaştırma	88	11,59	<i>Taşınma Telaşı(8),</i>	17	15,32
			<i>Acil Numaralar(6),</i>		
			<i>Türkler Nasıl İnsanlar?(7)</i>		
			<i>İş Koşulları(8),</i>		
			<i>Senden bir Şey Olmaz(6),</i>		
			<i>İşten Çok Sıkıldım(1),</i>		
			<i>Sağlık İçin Egzersiz(4),</i>		
			<i>Dünyanın En Yaşlı İnsanı(4),</i>		
			<i>Şifalı Bitkiler(5),</i>		
			<i>Fin Eğitim Sistemi(1),</i>		
			<i>Eğitim Haberleri(5),</i>		
<i>Okumanın Yaşı Yok(1),</i>					

Yabancılara Türkçe Öğretimi Kitaplarındaki Dinleme Metinlerinin Örtülü Anlam Açısından Değerlendirilmesi

			<i>Keşke(3), Şans mı Şanssızlık mı?(2), Batıl İnançlar(4), Türkiye'deki Arkadaşlarım(7) Anneannem ve dedem(16)</i>		
Derin Yapı-Yüzey Yapı Ayrımı Gösteren Cümle	1	0,13	<i>Türkiye'deki Arkadaşlarım(1)</i>	1	0,90
Deyim-Atasözü	18	2,37	<i>İş Koşulları(2), Senden bir Şey Olmaz(1), Fin Eğitim Sistemi(1), Okumanın Yaşı Yok(3), Anneanne ve dedem(4), Komşularımız(7)</i>	6	5,41
Örtülü Anlam Unsurları	f	%	Metin İsimleri	f	%
Duygu Değeri-Çağrışım	16	2,11	<i>Taşınma Telaşı(1), Senden bir Şey Olmaz(1), İşten Çok Sıkıldım(3), Okumanın Yaşı Yok(2), Keşke(6), Şans mı Şanssızlık mı?(2), Türkiye'deki Arkadaşlarım(1)</i>	7	6,31
Mecaz	47	6,19	<i>Taşınma Telaşı(2), Türkler Nasıl İnsanlar?(4) ,İş Koşulları(2), Senden bir Şey Olmaz(3), İşten Çok Sıkıldım(1), Sağlık İçin Egzersiz(2), Dünyanın En Yaşlı İnsanı(2), Şifalı Bitkiler(3), Fin Eğitim Sistemi(3), Eğitim Haberleri(2), Okumanın Yaşı Yok(5), Şans mı Şanssızlık mı?(1), Türkiye'deki Arkadaşlarım(1) ,</i>	15	13,51

				Anneannem ve dedem(6), Komşularımız(10)		
				Türkler Nasıl İnsanlar?(1) ,İş Koşulları(2), Senden bir Şey Olmaz(3), Dünyanın En Yaşlı İnsanı(1), Şifalı Bitkiler(3), Fin Eğitim Sistemi(2), Eğitim Haberleri(4), Okumanın Yaşı Yok(2), Şans mı Şanssızlık mı?(1), Batılınançlar(12), Türkiye'deki Arkadaşlarım(2), Anneannemvededem(4), Komşularımız(2)	13	11,71
Metafor	39	5,14				
				Taşınma Telaşı(1), Acil Numaralar(8), Türkler Nasıl İnsanlar?(3) ,İş Koşulları(3), Senden bir Şey Olmaz(2), İşten Çok Sıkıldım(3), Dünyanın En Yaşlı İnsanı(2), Şifalı Bitkiler(2), Fin Eğitim Sistemi(3), Eğitim Haberleri(1), Okumanın Yaşı Yok(2), Keşke(2), Şans mı Şanssızlık mı?(4),Batıl İnancılar(2), Türkiye'deki Arkadaşlarım (2), Anneannem ve dedem(1)	16	14,41
Önvarsayım	41	5,40				
Örtülü						
Anlam	f	%	Metin İsimleri	f	%	
Unsurları						

Yabancılara Türkçe Öğretimi Kitaplarındaki Dinleme Metinlerinin Örtülü Anlam Açısından Değerlendirilmesi

				<i>Taşınma Telaş(17), Acil Numaralar(16), Türkler Nasıl İnsanlar?(18), İş Koşulları(14), Senden bir Şey Olmaz(20), İşten Çok Sıkıldım(16), Sağlık İçin Egzersiz(1),Dünyanın En Yaşlı İnsanı(10), Şifalı Bitkiler(22),Fin Eğitim Sistemi(22),Eğitim Haberleri(25), Okumanın Yaşı Yok(26), Keşke(12), Şans mı Şanssızlık mı?(22),Batıl İnançlar(16), Türkiye'deki Arkadaşlarım(20), Anneannem ve dedem(39), Komşularımız(17)</i>		
Sezdirim	333	43,87		18	16,22	
Toplam	759	100		111	100	

Tablo 4'e göre *İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı B1* seviyesindeki dinleme metinleri içinde en fazla örtülü anlam unsuru olarak "sezdirim" (43.87) yer alırken en az yer alan örtülü anlam unsuru ise "Derin Yapı-Yüzey Yapı Ayrımı Gösteren Cümle" (0.13)dir. Metin sayısına bakıldığında en fazla "aktarma" ve "sezdirim" (16.22) iken en az "duygu değeri/ çağrışım" (0.90)dir.

Tablo 5: B2 Ders Kitabındaki Dinleme Metinlerine Göre Örtülü Anlam Unsurları Frekans ve Yüzdeleri

Örtülü Anlam Unsurları	f	%	Metin isimleri	f	%
Aktarma	162	18,88	<i>Alman Çift Türkiye'yeBağlandı(14), Konya'da Uzay turizmi Heyecanı (18), Geldim, GördümSevdim(25),İlk TeknolojikAlet(10), Yaşlılık Ve Teknoloji(20),Bir Konu Yedi Soru(22),Duygular(2),Anlatamıyorum(2),Klasik TürkMüziği(2), ModaRüzgârı(16), En Pahalı Alışkanlık: AlışverişBağımlılığı(9), Giyim Tarzım(2),Mısır Piramitlerinin Sırrı(3),Kırık, Gizli ve Derin BirAşkHikayesi(5), ÇocukMüzesi(2), Hacivat ve Karagöz(1),Seyyar Satıcı(4),Pratik Çözümler(5)</i>	18	16,22
Örtülü Anlam Unsurları	f	%	Metin isimleri	f	%

Bağdaştırma	77	8,97	Alman Çift Türkiye'ye Bağlandı(4),Konya'da Uzay turizmi Heyecanı (7), Geldim, Gördüm Sevdim(9),İlk Teknolojik Alet(9),Yaşlılık Ve Teknoloji(11),Bir Konu Yedi Soru(5), Anlatamıyorum(1), Klasik Türk Müziği(2),Moda Rüzgârı(5),En Pahalı Alışkanlık: Alışveriş Bağımlılığı(5),Giyim Tarzım(3),Mısır Piramitlerinin Sırrı(3), Çocuk Müzesi(5),Hacivat ve Karagöz(3), Pratik Çözümler(5)	15	13,51
DerinYapı-YüzeYapı Ayrımı Gösteren Cümle	0	0,00	-	-	0,00
Deyim-Atasözü	27	3,15	Alman Çift Türkiye'ye Bağlandı(3),Konya'da Uzay turizmi Heyecanı (4), İlk Teknolojik Alet(8),Yaşlılık Ve Teknoloji(1),Bir Konu Yedi Soru(2), Moda Rüzgârı(3), Mısır Piramitlerinin Sırrı(1),Kırık, Gizli ve Derin Bir Aşk Hikâyesi(2), ,Hacivat veKaragöz(1),Seyyar Satıcı(1), Pratik Çözümler(1)	11	9,91
Duygu Değeri-Çağrışım	33	3,85	Konya'da Uzay Turizmi Heyecanı(1), Yaşlılık Ve Teknoloji(3),Bir Konu Yedi Soru(1),Duygular(10),Anlatamıyorum(3),Klasik Türk Müziği(5), En Pahalı Alışkanlık: Alışveriş Bağımlılığı(1), Mısır Piramitlerinin Sırrı(3),Kırık, Gizli ve Derin Bir Aşk Hikâyesi(1), Hacivat ve Karagöz(3),Seyyar Satıcı(2)	11	9,91
Mecaz	40	4,66	Alman Çift Türkiye'ye Bağlandı(4),Konya'da Uzay turizmi Heyecanı (4),Geldim, Gördüm Sevdim(5),İlk Teknolojik Alet(1),Yaşlılık Ve Teknoloji(1),Bir Konu Yedi Soru(1), Anlatamıyorum(1), Moda Rüzgârı(7),En Pahalı Alışkanlık: Alışveriş Bağımlılığı(2),Giyim Tarzım(1), Kırık, Gizli ve Derin Bir Aşk Hikâyesi(6),Çocuk Müzesi(2),Hacivat ve Karagöz(1),Seyyar Satıcı(3),Pratik Çözümler(1)	15	13,51

Yabancılar Türkçe Öğretimi Kitaplarındaki Dinleme Metinlerinin Örtülü Anlam Açısından Değerlendirilmesi

Metafor	26	3,03	<i>Alman Çift Türkiye'ye Bağlandı(2),Konya'da Uzay turizmi Heyecanı (1), Geldim, Gördüm Sevdim(3), Yaşlılık Ve Teknoloji(1), Anlatamıyorum(1), Moda Rüzgârı(3), Kırık, Gizli ve Derin Bir Aşk Hikâyesi(6),Çocuk Müzesi(3),Hacivat ve Karagöz(1),Seyyar Satıcı(3),Pratik Çözümler(2)</i>	11	9,91
Önvarsayım	23	2,68	<i>Alman Çift Türkiye'ye Bağlandı(2),Geldim, Gördüm Sevdim(1), İlk Teknolojik Alet(2),Yaşlılık Ve Teknoloji(4), Duygular(2), Klasik Türk Müziği(1), Moda Rüzgârı(1),En Pahalı Alışkanlık: Alışveriş Bağımlılığı(3), Mısır Piramitlerinin Sırrı(1), Kırık, Gizli ve Derin Bir Aşk Hikâyesi(2) Seyyar Satıcı(3),Pratik Çözümler(1)</i>	12	10,81
Sezdirim	470	54,78	<i>Alman Çift Türkiye'ye Bağlandı(20),Konya'da Uzay turizmi Heyecanı (23), Geldim, Gördüm Sevdim(47),İlk Teknolojik Alet(44),Yaşlılık Ve Teknoloji(34), Bir Konu Yedi Soru(37),Duygular(12),Anlatamıyorum(9),Klasik Türk Müziği(12),Moda Rüzgârı(23),En Pahalı Alışkanlık: Alışveriş Bağımlılığı(32),Giyim Tarzım(13),Mısır Piramitlerinin Sırrı(32),Kırık, Gizli ve Derin Bir Aşk Hikâyesi(26), Çocuk Müzesi(19),Hacivat ve Karagöz(30),Seyyar Satıcı (29),Pratik Çözümler(28)</i>	18	16,22
Toplam	858	100		111	100

Tablo 5'e göre *İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı B2* seviyesindeki dinleme metinleri içinde en fazla örtülü anlam unsuru olarak "sezdirim" (54.78) yer alırken örtülü anlam unsuru bulunmayan yapı ise "Derin Yapı-Yüzey Yapı Ayrımı Gösteren Cümle"(0.00)dir. Metin sayısına göre örtülü anlama bakıldığında en fazla "aktarma" ve "sezdirim"(16.22) iken "duygu değeri/ çağrışım"(0.00) ise B2 dinleme metinlerinde bulunamamıştır.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

İletişim sürecinde işitilenleri etkili anlama ve kaynağa dönüt verme olarak nitelendirilen dinleme becerisi (Johnson, 1951'den aktaran Doğan, 2012: 5) anne

Esra Nur TIRYAKI, Nuray KAYATÜRK

karnında başlayıp okuma, yazma ve konuşma becerilerine temel oluşturur (Güneş, 2007: 73). Dinleme becerilerini geliştirmek amacıyla yapılan etkinliklerinden bazıları; boşluk doldurma, sıralama, düzeltme, eşleştirme, yazma, sorulara cevap verme şeklinde örneklendirilebilir. Öğrencilerin dinledikleri metinleri doğru şekilde anlaması bilişsel becerilerden kelimeyi tanıma aşamasıyla başlayarak bunun yanı sıra; ayırma, çıkarım yapma, yorumlama gibi üst bilişsel becerilere de ulaşabilmelerini gerektirir.(?) Şenöz 'e göre (2005: 62), *yabancı dil öğrenmenin en önemli amacı, iletişim kurmak olduğuna göre, sözcükler ve dilbilgisi yapılarıyla birlikte metin türleri de yabancı dil derslerinde ele alınmalıdır. Çünkü metin türleri içinde yer aldıkları dilin konuşulduğu toplumun geçirdiği tarihsel, kültürel, sosyal gelişmelerin etkisiyle şekillenmiştir. Yabancı dil derslerinde farklı türlerine ait metinlerin işlevsel, yapısal, anlamsal ve biçimsel özelliklerine dikkat çekmek gerekir*" şeklinde belirtmiştir. Bunun için kelime bilgisinin yanında farklı anlamsal yapıların da kavranmış olması gerekmektedir. Metinler işlevine uygun olarak oluşturulup öğrenciler açısından nitelikli yapıya sahip olmalıdır. Metinler, öğrencilere birçok beceriyi kazandırma açısından önemli birer araç işlevi görmektedir. Dolayısıyla kitaplarda bulunan metinlerin anlam farklılığı açısından zengin ve anlaşılır kelimelere sahip olması gerekmektedir. Mevcut bilgilerden yola çıkarak oluşturulan bu çalışmada 'İstanbul Yabancılar Türkçe Öğretimi B1-B2' kitaplarında yer alan dinleme metinlerindeki örtülü anlam unsurları incelemiştir. Çalışmanın sonuçlarına göre, İstanbul Yabancılar Türkçe Öğretimi B1 ve B2 kitaplarının dinleme metinlerinin her ikisi de 18 adet metinden oluşmaktadır. B1 kitabında cümle sayısının 466 olduğu tespit edilmişken B2 kitabının cümle sayısının 568 olduğu görülmüştür. Düzeylerde meydana gelen artışa paralel cümle sayısının da artması beklenen bir sonuçtur. Kitapların içerdiği örtülü anlam sayısı incelendiğinde B1 kitabının 759, B2 kitabının ise 857 örtülü anlam içeren unsura sahip olduğu görülmüştür. Aynı doğrultuda örtülü anlam sayısında da artışa rastlanmıştır.

B1 kitabının dinleme metinleri içinde en fazla cümle " Acil Numaralar" başlıklı metinde görülürken, en az cümle ise" Dünyanın En yaşlı İnsanı" başlıklı metinde bulunmaktadır. Örtülü anlam unsurlarını en fazla barındıran metnin "Anneannem Ve Dedem" metni olduğu tespit edilirken en az barındıran metnin ise "Sağlık İçin Egzersiz ' adlı metin olduğu görülmüştür.

B2 seviyesi kitabının dinleme metinleri incelendiğinde cümle sayısı en fazla olan metnin "Geldim, Gördüm, Sevdim "adlı metin, cümle sayısı en az olan metnin ise" Anlatamıyorum"adlı metin olduğu tespit edilmiştir. Örtülü anlam unsurları açısından incelendiğinde ise örtülü anlam unsuruna en fazla "Geldim, Gördüm, Sevdim "adlı metinde; en az "Anlatamıyorum" başlıklı metinde yer verildiği görülmüştür.

İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı B1 seviyesindeki dinleme metinleri örtülü anlam unsurlarının kullanım sıklığı açısından incelendiğinde ise en fazla "sezdirim " unsurunun kullanıldığı tespit edilmiştir. En az ise "derin yapı-yüzey yapı ayrımı gösteren cümle" unsuruna yer verildiği görülmüştür. Kitaplardaki metin

*Yabancılara Türkçe Öğretimi Kitaplarındaki Dinleme Metinlerinin Örtülü Anlam
Açısından Değerlendirilmesi*

sayılarına göre değerlendirme yapıldığında ise en fazla “aktarma ve sezdirim” unsuruna rastlanırken en az kullanılan unsurun ise “duygu değeri/ çağrışım” olduğu tespit edilmiştir. B2 seviyesindeki dinleme metinleri içinde en fazla örtülü anlam unsuru olarak “sezdirim”e; en az ise “önvarsayım” a yer verildiği tespit edilirken “derin yapı-yüzey yapı ayrımı gösteren cümle” unsuruna ise rastlanmamıştır. Metin sayısına göre örtülü anlam dağılımına bakıldığında; en fazla “aktarma” ve “sezdirim” unsuru görülürken en az “duygu değeri/ çağrışım” unsuru kullanıldığı tespit edilmiştir. Aynı unsurları inceleyen çalışmaların sonuçları incelendiğinde Tiryaki (2017)’nin Yabancılara Türkçe Öğretimi İstanbul serisinin B1 seviyesi, ders ve çalışma kitaplarında yer alan metinlerde yer alan örtülü anlam unsurlarını tespit ettiği araştırmada İstanbul B1 seviyesi çalışma ve ders kitabında 172 örtülü anlam unsuru olduğu belirtilmiştir. En fazla rastlanan örtülü anlam unsuru “mecaz”(21.3) ve “bağdaştırma”(21.3), en az rastlanan örtülü anlam unsuru “duygu değeri/çağrışımlar” (%0.5) olarak belirlenmiştir. Bu sonuçlar doğrultusunda, İstanbul Yabancılara Türkçe Öğretimi serisinde dinleme metinlerinin ders ve çalışma kitabında yer alan metinlere göre daha fazla örtülü anlam unsuruna sahip olduğu sonucuna ulaşmak mümkün olabilir. Ayrıca Tiryaki (2017)’nin örtülü anlam unsurlarından en fazla mecaz ve bağdaştırmanın bulunduğu tespit edilirken en az duygu değeri/çağrışıma yer verildiği belirlenen çalışmada örtülü anlam unsurlarının kullanım oranlarının farklılık gösterdiği söylenmiştir.

Ayan ve Baş (2015)’ın bir dinleme izleme aracı olan çizgi filmleri inceledikleri araştırmalarının amacı, ilkokul öğrencilerinin izlediği çizgi filmlerin, öğrencilerin söz varlığının gelişimine katkısını belirlemek ve bu söz varlığı unsurlarını ilkokul öğrencilerinin kelime hazineleri ile karşılaştırmak olduğunu belirtmişlerdir. Öğrencilerin en çok izledikleri 10 çizgi film içinde yaklaşık 30.000 kelimelik veriden derledikleri ve söz varlığı unsuru olarak yedi kategori belirlemişlerdir. Bu kategoriler içinde değerlendirdikleri atasözünü ve deyim kullanım sayılarını 424’ü deyim, 4’ü atasözünü olarak belirtmişlerdir. 27.946 söz varlığı içerisinde yer alan deyimler, toplam kelime sayısının %1,51’ini, atasözleri %0,01’ini oluşturduğu ve söz varlığı unsurları içerisinde atasözünün payının en az olanlardan biri olduğunu tespit etmişlerdir. Buna göre baktığımızda İstanbul Yabancılara Türkçe Öğretimi B1 kitabında 466 cümlede 18’inde deyim-atasözünü (2,37); B2 kitabında 568 cümlede 27 deyim-atasözünü (3,15) tespit edilmiştir. Örtülü anlam unsurları içerisinde deyim ve atasözlerinin en az paya sahip olan unsurlardan biri olduğu sonucuyla bu iki çalışmanın benzerlik gösterdiği söylenebilir.

Tüm ve Sarkmaz(2012)’in Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe Ders kitaplarındaki (1,2,3) okuma metinlerinde yer alan kültürel öğelerin tespiti çalışmada atasözleri ve deyimlerin; Yeni Hitit 1 ‘de toplamda 12, Yeni Hitit 2’de 92, Yeni Hitit 3’de toplamda 104 olarak belirlendiği ve dengeli dağılmadığı belirtilmiştir. İstanbul Yabancılara Türkçe Öğretimi B1 ve B2 dinleme metinlerinde ise; B1’de toplamda 18, B2’de toplamda 27 deyim ve atasözünü kullanıldığı tespit edilmiştir. Bu sonuçlara göre örtülü anlam unsurlarından atasözünü ve deyimlerin kullanım oranlarının farklılık

Esra Nur TIRYAKI, Nuray KAYATÜRK

gösterdiği sonucuna varılabilir. Onan ve Tokdemir (2012)in çalışmalarında, MEB Yayınları(2008) 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe kitaplarındaki temalarda 56 metinle sınırlanan örtülü anlam unsurlarından uzak bağdaştırmalara ne oranda yer verildiğinin tespit edilmiştir. Buna göre 6. Sınıf düzeyinde toplam 19, 7. Sınıf düzeyinde toplam 11, 8. Sınıf düzeyinde ise toplam 13 uzak bağdaştırma kullanıldığı ve sınıf düzeylerine göre kademeli bir artış görülmediği sonucuna ulaşılmıştır. İstanbul Yabancılar Türkçe Öğretimi B1 kitabında 17 dinleme metninde toplam 88 ve B2 kitabında 15 dinleme metninde toplam 77 bağdaştırma tespit edilmiştir. bu çalışma sonuçları karşılaştırıldığında her iki çalışmada da düzenli dağılım görülmemesi durumlarının benzerlik taşıdığı söylenebilir.

Ersoy(2011)'un araştırmasında “Görüntünün Ötesi” adlı hikâyenin metindilbilim açısından incelendiği çalışmanın on ayrı paragraftan oluştuğu ve bu paragrafların tümünde sezdirim ve çıkarsama yoluyla elde edilen bilgileri gizleyen örtük yapıların sıkça kullanıldığı sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca Aşkın Balcı (2008)'ın Sait Faik Abasıyanık'ın “ İpek Mendil” adlı eserinde artgönderim ve örtük yapıların tespitini araştırdığı çalışmada öyküde örtük yapı olarak “çıkarmam ve sezdirim” bulunduğu belirtilmiştir. Bu araştırmaların sonuçlarına göre sezdirimlerin en sık kullanılan örtülü anlam yapısı olması yönüyle araştırmamızı destekler niteliktedir.

İnam(2008)'ın dinleme-izleme aracı olan Türkiyedeki televizyon reklamlarında örtülü anlam içeren metaforun kullanımı ve bunun reklamcının amacı doğrultusunda tüketici tarafından algılanıp algılanmadığını ortaya koymayı amaçladığı çalışmasında 21 reklam filmi incelenmiştir. Metafora ilişkin sonuçlara göre; metaforun ne olduğu sorusuna alınan yanıtlarda 12 reklam için reklamcının öngördükleri ile izleyicinin algıladıkları arasında uyumun olduğu, reklamlarda metaforların örtülü anlam oluşturmada sıkça yer aldığını belirtmiştir. Buna göre Örtülü anlam oluşturmada metaforların sık kullanılan bir anlam yapısı olduğunu belirtmesi bakımından çalışmamızı desteklediğini söylenebilir.

Yabancı dil olarak Türkçenin öğretiminde Türkçe öğrencilerinin dilin anlamsal ve kullanımsal yönlerini bilmesi gerekmektedir. İşte dilin bu yönlerini doğru bir biçimde anlamlandırabilmeleri için örtük anlamsal yapıların da öğrenilmesi gerekmektedir. Dil öğretiminde en fazla kullanılan materyallerin başında yer alan ders kitaplarına ek olarak verilecek yardımcı kaynaklarda; konuşma, dinleme, yazma, okuma metinleri içinde bulunan cümlelerin gündelik dil işlevselliğine göre yer alması gerekmektedir. Bu yapıların örtülü olarak alıcıya vermek istediği anlamlar da öğrenciye öğretilmelidir. Avrupa Dilleri Ortak Çerçeve Programı metninde bireyin sosyal bir faktöre dönüşebilmesi için dilin toplumsal kullanımlarını bilmesi gerektiği belirtilmiştir. Buna göre öğrendiği dilin sözcüklerini doğru bağlamda ve anlamda kullanabilmesi için Türkçenin örtülü anlam yapılarını kavraması gerekir.

Dinleme metinlerinin amacının dinleyicinin işittiğini anlaması ve anladıklarını günlük hayatta karşılaştığı durumlarda kullanabilme becerisini kazandırmak olduğu düşünüldüğünde Türkçenin örtülü anlam yapısının öğretiminde üzerinde durulması

*Yabancılara Türkçe Öğretimi Kitaplarındaki Dinleme Metinlerinin Örtülü Anlam
Açısından Değerlendirilmesi*

gerektiği söylenebilir. Öğrencilere ders kitabındaki metinlerde, dinleme metinleri içinde, konuşma derslerinde ve yazma derslerinde cümlelerin farklı kullanımları, sözcüklerin bağlam içinde kullanımında içerdiği diğer anlamsal unsurlar da verilerek pekiştirme yapılmalıdır. Mecazlar, bağdaştırmalar, aktarma, sezdirimler, deyim ve atasözleri Türkçede gerek bir sözlü ifade de gerekse bir yazılı metinde oldukça yer almaktadır. Bu kullanımların farklı şekilde nasıl ifade edilebileceği beyin fırtınası yapılarak tahtaya yansıtılabilir. Bu kullanımları konuşmasında nasıl kullanacağı, dinleme yaptığı metinde cümleleri anlamlandırıp farklı nasıl ifade edebileceği şeklindeki çalışmalar derslerde zenginleştirilerek örneklerle sunulabilir.

Kaynakça

- Aksan, D.(2006). *Anlambilim-Anlambilim Konuları ve Türkçenin Anlambilimi*. Ankara: Engin Yayınevi.
- Aktaş E. ve Şentürk L. (2016). Örtülü Anlam Unsurlarının Türkçe Dersi Öğretim Programı ve Çalışma Kitaplarındaki Yeri. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi* , (1),371-394.
- Aşkın Balcı, H. (2008). Kısa Bir Öyküde Artgönderim ve Örtük Yapı Görünümleri. *Journal of Turkish Linguistics*, 2/1,s.107-122.
- Ayan, S. ve Baş, B. (2015) Çizgi filmlerdeki söz varlığıyla ilkökul öğrencilerinin söz varlığı üzerine bir araştırma. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*. 3/4, 84-99.
- Ayata Şenöz, C. (2005).*Metindilbilim ve Türkçe Dilbilim*. İstanbul: Multilingual Yayınları.
- Dilidüzgün, Ş. (2013). “Dinleme Eğitimi”. (Ed.: M. Durmuş, A. Okur), *Yabancılara Türkçe Öğretimi El Kitabı*, Ankara: Grafiker Yayınları, s.259-276.
- Doğan, Y. (2012). *Dinleme eğitimi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Ersoy, A.(2011). Mahmut Kaplan’ın Görüntünün Ötesi Adlı Hikâyesi Üzerine Metindilbilim Açısından Bir Yaklaşım. *CBÜ Sosyal Bilimler Dergisi*,9(2),s.76-84.
- Genç, İ. (2004). “Alımlama Estetiği ve Edebiyat Öğretimi” I.Sosyal Bilimler Eğitimi Kongresi Tebliğler (15-17 Mayıs 2003, İzmir), Ankara: MEB Yay., s. 303-314.
- Günay, D. (2003). *Metin Bilgisi*. İstanbul: Multilingual.
- Güneş, F. 2007. *Türkçe Öğretimi ve Zihinsel Yapılandırma*. Ankara: Nobel Yayınları.
- İnam, Ö.(2008). *Televizyon Reklamlarında Metafor Kullanımı*. Yayımlanmış Doktora Tezi, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.
- Kocaman, A. (2011) . *Dilbilim Sözlüğü*. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınları.
- Melanlıoğlu, D. (2015). Yabancı Öğrenciler İçin Dinleme Becerisine Yönelik Üstbilişsel Dereceli Puanlama Anahtarı. *Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Türkçe Öğretimi Özel Sayısı II,391-404

Esra Nur TIRYAKI, Nuray KAYATÜRK

Onan, B. ve Tiryaki, E.N. (2012) . Türkçede Örtülü Anlam Oluşturan Unsurlar Ve Ana Dili Öğretimindeki İşlevleri. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9/19, 223-240.

Onan, B. Ve Tokdemir, N. (2012). İlköğretim İkinci Kademe Türkçe Ders Kitaplarında Uzak Bağdaştırma Kullanımı Üzerine Bir Araştırma. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9/18, 29-44.

Tiryaki, E.N. (2017) .Yabancılar Türkçe Öğretimi Kitaplarındaki Metinlerin Örtülü Anlam Açısından Değerlendirilmesi (İstanbul B1 Seviyesi Ders ve Çalışma Kitabı). *3rd International Symposium on Language Education and Teaching(20-23 April 2017)*,

(Ed.: A. S. Akdemir, A. Akçay, L. Lopriore, M. D. Erdem)Ankara: Turkish Studies Journal (1308-2140), s.191-192.

Tüm, G.(2016). Yabancılar Türkçe Ders Kitaplarındaki Dinleme Etkinliklerinin Avrupa Ortak Başvuru Metnine Uygunluğu Üzerine Bir Çalışma. *International Journal of Languages' Education and Teaching*, 4/2, 125-142.

Tüm, G. ve Sarkmaz, Ö. (2012). Yabancı Dil Türkçe Ders Kitaplarında Kültürel Öğelerin Yeri. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 43, 448-459.

Ustaoğlu, F.G. (2015). *Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarında Metafor*. Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.

Yıldırım, A. Ve Şimşek H. (2006). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Extended Abstract

Introduction: One of the most basic needs of people is communication. Listening, which is a communication skill, also plays an active role in communicating, continuing in meaning and narration. Listening means that one takes the voices around the house with the hearing organ and passes it through the mental filter. Listening, one of the language skills, is in the category of understanding with this feature. What is not understood is lost in time because he can not find a basic foundation in his mind. Therefore, it is necessary to inform, to learn, to establish social relations, to solve problems, to monitor and to understand what is observed.

Listening involves a process that terminates with meaning. The learner's understanding of the language is rather difficult, especially if the target language is starting to learn new (Richard, 1981, Melenlioglu, 2015).

A good listening person can express himself correctly, solve problems, learn new information. According to Tüm(2016: 125), "The first tricks of the learners, in which the learners are exposed to the target language while learning a foreign language, are the catching skills of reading and listening: it is important for the learners to recognize the words they hear and for the words to correctly perceive

*Yabancılara Türkçe Öğretimi Kitaplarındaki Dinleme Metinlerinin Örtülü Anlam
Açısından Değerlendirilmesi*

their pronunciation. It is expected that a message that is listened to on the right is correctly understood and can convey the message.

It can also be argued that it is important for language learners to acquire the listening skills and the listening comprehension skills. Listening texts serve as bridges for gaining this skill. This process facilitates listening and understanding of texts in teaching language rules and responding to questions. It is not only words that are important in teaching Turkish to foreigners. It is also possible to teach the meaning that the words carry within themselves. One of the texts that reflect this integrity is the listening texts which are important for understanding. While listening, the student will also feel that the meaning of the word in the context of the latter is different then when the subject is to repeat the words he or she prefers. In this case, when the language is not enough to memorize the words, the student will notice that the words differ in terms of structure by making more reading, listening, speaking and writing activities. For example; If we take a look at the phrase "My father listened to the voice of the heart today," we can see that the words alone do not mean the whole thing. Yet listening to the voice of the heart is an idiom and has implicit meaning. It is important that these and similar structures are taught to new learners.

Text is a systematic structure consisting of words, cümleden and paragraf. Knowing the individual meaning of the words is not enough to make sense. There are many stages for this work to gain and to grasp. One of these stages is the solution of meaning. Meaning is metaphoric meaning, side meaning, etc. Classifications. One of these, implicit meaning "is the kind that is sensed by the explicit meaning contained in a word and by the premise (s) that can be reached through this open meaning. Implicit meaning is transmitted through sentences and detected through inferences "(Kocaman et al., 2011: 206).

Some of the listening activities are; Space filling, T / F marking, sorting, correction, matching, writing, answers to questions. In addition to recognizing the word, which is a cognitive skill that is clearly understood by the learners in the texts they listen to, We can say that the metacognitive skills such as separation, deduction, interpretation can also be reached. For this, besides vocabulary knowledge, different semantic structures need to be conceived. The implicit meaning in Turkish also makes it necessary to evaluate the whole of the pen. In this study, the nine concepts that make up implicit meaning are listed as follows using Onan and Tiryaki (2012) classification: Metaphors, Metaphors, Emotional Values / Connotations, Conjunctions, Conjunctions, Deep Structure, Surfaces, Differences, Prepositions, Perceptions, Expressions and Proverbs.

The aim of this study is to examine the implicit meanings in the listening texts in the textbooks used in teaching Turkish to foreigners. The study is limited to Levels B1 and B-2 of the Istanbul Turkish Language Course for Foreigners. According to this, in B1 and B2 18 texts total 36 texts were examined.

Esra Nur TIRYAKI, Nuray KAYATÜRK

Method: In this research, document examination method of qualitative research methods was used to determine and analyze implicit meaning elements in listening texts in Istanbul Foreign Language Turkish Teaching B1-B2 books. A document review enables the analysis of a research problem based on documents produced within a specific time frame or on a wide range of documents produced by different sources and in different time periods (Yıldırım ve Şimşek, 2002: 140-143). For the study, Onan and Tiryaki (2012) used a scale with some changes made considering the classification of implicit meaning elements. Listening texts in the textbooks were analyzed according to this scale. The frequency (f) and percentage (%) of the obtained data are tabulated and tabulated.

Result and Suggestion: The results obtained in the research are as follows:

- The implicit meaning that is analyzed in sentence and sentence basis is the most sentence and implicit meaning in the B2 book.
- When we examine the listening texts at B1 level according to the usage frequency of implicit meaning elements, at most "implication" at least "Deep Structure - Surface Structure Separating Sentence" element is used.
- When evaluating according to the number of texts, "transference and implication" is the most used item and "emotion value / association" is the least used item.
- In the listening texts at level B2, it was found that "implication" was used as the most implicit meaning element and "sentence which distinguishes deep structure-surface structure" element was found as least "hypothesis" was not found.
- According to the number of texts, most of the "transfer" and "implication" elements are based on implicit meaning; At least the "feeling / association" element was used.

In the text of the European Language Common Framework Program, it has been stated that the individual must know the social uses of language in order to be transformed into a social factor. Accordingly, in order for the learner to learn the language of the learner in the correct context and sense, the conception of the implicit meaning of the Turkic can be made as follows:

Concluding remarks: Sentences that exemplify implicit semantics should be co-ordinated with reading texts and listening texts. Repeated reinforcement of the given words has a positive effect on the longevity in the learners.

Awareness: It is tempting to describe what different forms of semantic structures learned in speech and writing courses can be exemplified. Later, the student may be asked to construct sentences in similar structures.

Brainstorming: By writing a sentence in speech and writing lessons, you can find out what this census means implicitly. They may then be asked to use the implicit semantic structure in these sentences.

Visualization: Idioms, proverbs, metaphors, reconciliations, and metaphorical meaning can be illustrated by making it concrete. Here, the meaning

*Yabancılara Türkçe Öğretimi Kitaplarındaki Dinleme Metinlerinin Örtülü Anlam
Açısından Değerlendirilmesi*

that is meant to be described abstractly can be made concrete and the permanence of information can be ensured.

Animation: It may be desirable for learners to find implicit meanings in listening texts. Playing listening texts; It is possible to learn structures containing implicit meanings, proverbs, metaphors, associations, and metaphorical meaning.